

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

Factors related to fall injury prevention behaviors among school children in Pathumthani Province

จินตนา สุขทัต* นฤมล เอี่ยมณีกุล**อาภาพร เฝ้าวัฒนา** และนพนันท์ นานคงแนบ***

Jintana Suktat,* Naruemon Auemaneekul,** Arpaporn Powwattana** and Noppanun Nankongnab***

*โรงพยาบาลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

**ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

***ภาควิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*Nong Suea Hospital, Pathumthani Province

** Department of Public Health Nursing, Faculty of Public Health, Mahidol University

***Department of Occupational Health and Safety, Faculty of Public Health, Mahidol University

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 2 จำนวน 418 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนระดับปานกลางถึงสูง ปัจจัยนำได้แก่ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มและทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ปัจจัยอื่น ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน ($r = 0.303, 0.280, 0.171, p < .01$) ปัจจัยเสริมได้แก่ แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวหรือผู้ปกครอง และเพื่อนพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน ปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนได้แก่ ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สามารถร่วมกันทำนายได้ ร้อยละ 13.8 ($R = 0.138$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บ, โรงเรียน, เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this descriptive study is to investigate fall injury prevention behaviors and factors related to fall injury prevention behaviors among primary school children in Pathumthani Province. The sample included 418 Prathom 4 students under the supervision of Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1 and 2, and a set of questionnaires was used for data collection. Data analysis was performed using descriptive statistics, Pearson's correlation, and Stepwise multiple regression analysis. The results revealed that the students had preventive behavior from injuries in schools at a moderate to high levels. Predisposing factors: in this case, knowledge about injuries and attitudes towards injuries prevention and the enabling factor which referred to school environment were positively correlated with preventive behavior from injuries in schools ($r = 0.303, 0.280, 0.171, p < .01$). The reinforcing factors-social support from teachers, family or parents, and peers had no relation with preventive behavior from injuries in schools. Factors that can co-predict preventive behavior from injuries in schools included knowledge about injuries, attitudes toward injuries prevention, and school environment. The co-prediction was effective at a rate of 13.8% ($R = 0.138$).

Keywords: Injury Prevention Behavior, School, Primary School Children

ความสำคัญของปัญหา

การบาดเจ็บถือเป็นปัญหาที่สำคัญระดับต้นๆ ส่งผลให้เกิดการเสียชีวิตในกลุ่มเด็กและเยาวชน (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 2551) การสำรวจการบาดเจ็บแห่งชาติของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าการบาดเจ็บเป็นสาเหตุการเสียชีวิต ประมาณร้อยละ 64 ของเด็กภายหลังจากที่เด็กมีอายุได้ 1 ปี และคิดเป็นประมาณร้อยละ 70 ของสาเหตุการเสียชีวิตของเด็กอายุ ระหว่าง 5 ถึง 17 ปี (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2555) การพลัดตกหกล้มเป็นสาเหตุอันดับแรกของการบาดเจ็บรุนแรงในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี (กระทรวงสาธารณสุข สำนักโรคไม่ติดต่อ, 2557) จากสรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค (กระทรวงสาธารณสุข สำนักโรคติดต่อ, 2557) พบว่าการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม 6,927 ราย เสียชีวิต 23 ราย อัตราปวยตาย

ร้อยละ 0.33 โดยเหตุเกิดในสถานศึกษาถึง ร้อยละ 8.70 และมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็น ร้อยละ 26.08 ในปี 2557 กลุ่มอายุอายุ 5-9 ปี ได้รับบาดเจ็บสูงสุดร้อยละ 33.90 กลุ่มอายุที่มีอัตราตายด้วยการบาดเจ็บสูงสุด ได้แก่ 5-9 ปี และ 10-14 ปี ร้อยละ 30.43 เป็นนักเรียน ร้อยละ 62.71 อุบัติเหตุพลัดตก หกล้มที่พบบ่อย ได้แก่ การบาดเจ็บตามรหัส ICD - 10 W01 พลัดตก หกล้ม บนพื้นระดับเดียวกัน จากการลื่นสะดุด และเสียหลัก ร้อยละ 35.64 รองลงมา W17 พลัดตก หกล้มจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง ร้อยละ 12.65 W14 ตกจากต้นไม้ ร้อยละ 12.42 W09 พลัดตก หกล้มเกี่ยวกับเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น ร้อยละ 5.77 ในจังหวัดปทุมธานี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2558) พบว่าเด็กนักเรียนได้รับอุบัติเหตุและบาดเจ็บในโรงเรียนที่เข้ารับบริการในสถานพยาบาลสังกัดสำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี ปี 2558 อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือพลัดตกหกล้ม(ร้อยละ35) และการชนปะทะกระแทก (ร้อยละ 35) รองลงมาคือของมีคมบาด (ร้อยละ12) ช่วงอายุที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด ช่วงอายุ 5-9 ปี ร้อยละ 56 อายุ 10-14 ปี ร้อยละ 37 ซึ่งเมื่อเกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจะทำให้เกิดต้นทุนทางการเงินและค่าใช้จ่ายอื่นๆ (Centers for Disease Control and Prevention, 2012)

เด็กวัยเรียนเป็นวัยเด็กเริ่มเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาถึงช่วงต่อเข้าวัยรุ่น ในช่วงแรกของเด็กวัยนี้เป็นช่วงที่เด็กกำลังอยู่ในระยะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ต้องเรียนรู้ที่จะเผชิญสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคคล เพื่อน ครู นอกจากนี้ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยของโรงเรียน เด็กวัยนี้กล้าเริ่มมีความแข็งแรงมากขึ้น การทรงตัว การเหวี่ยงแขน กระโดด วิ่ง มีความมั่นคง คล่องตัวขึ้น ลักษณะเช่นนี้จึงพบว่าเด็กวัยนี้ชอบการเล่นที่ใช้กำลังซึ่งการเล่นแบบนี้ยังทำให้เด็กได้ค้นหาประสบการณ์ใหม่ๆ มากขึ้น (นิตยา ไทยาภิรมย์, 2555) สอดคล้องกับสำนักศูนย์เรียนรู้สุขภาพ (2556) ที่ระบุว่าเด็กวัยนี้ชอบเล่นสนุกสนาน อยากรู้อยากเห็นแต่ไม่ระมัดระวัง จึงพบเห็นการบาดเจ็บจากการเล่นในเด็กวัยนี้เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากเด็กวัยนี้มีพลังงานมาก ชอบทำกิจกรรมและทำอย่างรวดเร็ว ทำให้เสี่ยงต่อเกิดอุบัติเหตุ (นิชรา เรืองดารกานนท์, ชาศรียา ชีรเนตร, รวิวรรณ รุ่งไพบูลย์, ทิพย์วรรณ หรรษคุณาชัย และนิตยา คชภักดี, 2551) ที่ผ่านมามีการศึกษาปัจจัยการเกิดอุบัติเหตุและพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนระดับอาชีวศึกษา (ศักดิ์ศิริ นุ่นโตภาพ, 2552; สติมา มาศผล, 2552) ส่วนการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นเด็กวัยเรียนที่มีพัฒนาการด้านร่างกายที่ยังไม่สมบูรณ์ และต้องมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่มีอยู่จำกัด

จังหวัดปทุมธานี อุบัติเหตุที่เกิดในโรงเรียนส่วนใหญ่เกิดในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและจำเป็น

ต้องเข้ารับการรักษาสถานบริการสาธารณสุข มีสาเหตุจากการพลัดตกหกล้มมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจประยุกต์ใช้แนวคิด PRECEDE- PROCEED Model ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพ โดยเริ่มจากสถานการณ์ที่เป็นอยู่หรือผลลัพธ์ที่ต้องการแล้วพิจารณาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสาเหตุที่เนื่องมาจากพฤติกรรมของบุคคลนำมาวางแผนแก้ไขปัญหา จากการวิจัยที่ผ่านมา มีการใช้กรอบแนวคิดนี้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษา (สติมา มาศผล, 2552) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของเด็กวัยเรียน (วิษชุดา มัคสิงห์, นอสิสา โต๊ะยูโส๊ะ และจิรกานต์ พันธุ์ฤทธิ์ดำ, 2559) ส่วนการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในระดับประถมศึกษาซึ่งพบได้บ่อยในเด็กวัยเรียนยังมีอยู่จำกัด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนงานป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนต่อไป

คำถามการวิจัย

ปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ทักษะการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวหรือผู้ปกครอง และเพื่อนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

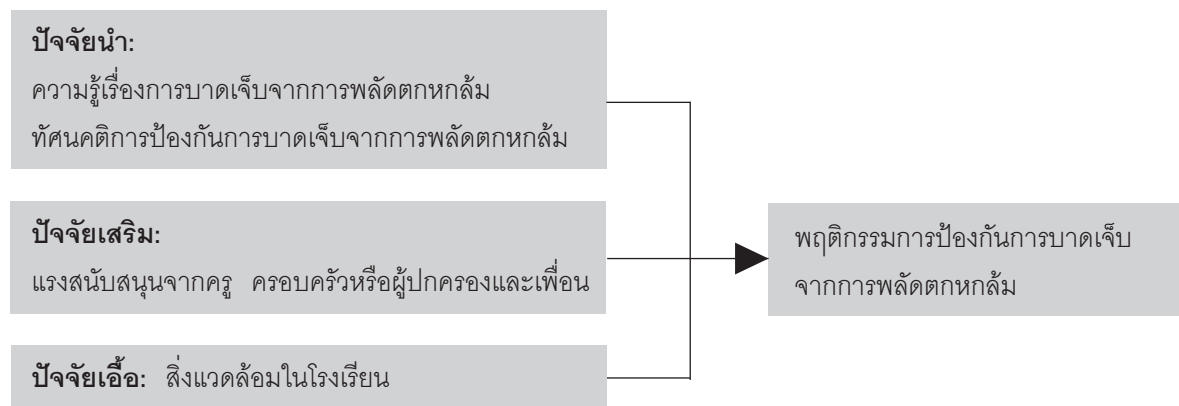
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ และสามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม และทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุนจาก ครู ครอบครัว หรือผู้ปกครอง และเพื่อน สามารถร่วมทำนายพฤติกรรม การป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ PRECEDE - PROCEED Model ของ Green และ Kreuter (2005) ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพและ

สาเหตุของพฤติกรรมเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหา ได้อธิบายว่าพฤติกรรมบุคคลมีสาเหตุจากพหุปัจจัยทั้งที่เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล การวิจัยนี้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มซึ่งเป็นผลจาก 3 ปัจจัย คือ **ปัจจัยนำ** (ลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม และทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม) **ปัจจัยเอื้อ** (สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์) และ**ปัจจัยเสริม** (แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัว หรือผู้ปกครอง และเพื่อน) เขียนเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง(Descriptive cross-sectional study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ จำนวน 14 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 4,632 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 418 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายใช้การจับสลากแบบไม่ใส่คืน จาก 14 โรงเรียนๆ ละ 1 ห้องเรียน คำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรของ Danile (1995) ได้เท่ากับ 348 คน

เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประวัติการเจ็บป่วยหรือโรคประจำตัว ประวัติการได้รับอุบัติเหตุในโรงเรียน ลักษณะเป็นการเลือกตอบ และเติมข้อความในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 แบบวัดปัจจัยนำในการป้องกันการพลัดตกหกล้ม ใน 2 เรื่องได้แก่

2.1 แบบวัดความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ผู้วิจัยประยุกต์จากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องอุบัติเหตุของประทุมมา ดวงจำปา (2543) จำนวน 14 ข้อ ให้เลือกตอบถูก หรือ ผิด กำหนดคะแนน 1 และ 0 การแปลระดับใช้เกณฑ์ ร้อยละ ดังนี้ ร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง ระดับสูง ร้อยละ 60-79 หมายถึง ระดับปานกลาง และ น้อยกว่า ร้อยละ 60 หมายถึงระดับต่ำ

2.2 แบบวัดทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ผู้วิจัยประยุกต์จากแบบวัดเจตคติการป้องกันการบาดเจ็บของประทุมมา ดวงจำปา (2543) จำนวน 8 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย กำหนดคะแนน 3-1 ตามลำดับ สำหรับข้อความเชิงบวกและ 1-3 สำหรับข้อความเชิงลบ

ส่วนที่ 3 แบบสำรวจรายการปัจจัยเอื้อในการป้องกันการพลัดตกหกล้มได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 13 ข้อ ให้เลือกตอบว่ามีหรือไม่มี กำหนดคะแนน 1 และ 0 การแปลระดับใช้คะแนนรวม ดังนี้ 1-5 คะแนน หมายถึง ระดับต่ำ 6-9 คะแนน หมายถึงระดับปานกลาง และ 10-13 คะแนน หมายถึงระดับสูง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปัจจัยเสริมในการป้องกันการพลัดตกหกล้ม ได้แก่ แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวยังหรือผู้ปกครองและเพื่อน ผู้วิจัยประยุกต์จากแบบสอบถามการได้รับคำแนะนำเรื่องป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนของสตีมา มาศผล (2552) จำนวน 7 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 4 ระดับ คือ ได้รับเป็นประจำ ได้รับบ่อยครั้ง ได้รับบางครั้ง และไม่ได้รับ กำหนดคะแนน 4-1 ตามลำดับ สำหรับข้อความเชิงบวกและ 1-4 สำหรับข้อความเชิงลบ การแปลระดับใช้คะแนนรวมดังนี้ 7-14 คะแนน หมายถึงระดับต่ำ 15-21 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง และ 22-28 คะแนน หมายถึง ระดับสูง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันการ

บาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ผู้วิจัยประยุกต์จากแบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนของสตีมา มาศผล (2552) และแบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนของขจรดา เปาวรัตน์ (2542) จำนวน 22 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 4 ระดับคือปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่ปฏิบัติเลย กำหนดคะแนน 4-1 ตามลำดับ สำหรับข้อความเชิงบวกและ 1-4 สำหรับข้อความเชิงลบ การแปลระดับใช้คะแนนรวมดังนี้ 44-58 คะแนน หมายถึง ระดับต่ำ 59-73 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง และ 74-88 คะแนน หมายถึง ระดับสูง

คุณภาพของเครื่องมือวิจัย การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านอนามัยโรงเรียนและความปลอดภัยในเด็ก จำนวน 3 ท่าน หาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index [CVI]) หาค่าความเที่ยงโดยนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หาค่า Cronbach's alpha coefficient ของเครื่องมือวิจัยทั้ง 5 ได้เท่ากับ 0.71, 0.76, 0.72, 0.77 และ 0.83 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตามใบรับรองเลขที่ COA. No. MUPH 2017-011 และได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้จากผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทั้ง 14 แห่ง ผู้วิจัยส่งเอกสารคำชี้แจงโครงการวิจัย ขออนุญาตผู้ปกครองของนักเรียนและลงชื่อในใบยินยอม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย เก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2560 โดยนัดหมายวันเข้าเก็บข้อมูลล่วงหน้าขออนุญาตครูประจำชั้นให้นักเรียนทำแบบสอบถาม/แบบวัด/แบบสำรวจรายการ ในช่วงว่างกิจกรรมหรือหลังเลิกเรียนในห้องเรียน ใช้เวลาทำ 30 นาที ผู้วิจัยแจกเครื่องมือวิจัยไปจำนวน 418 ชุด ได้รับกลับคืนครบทุกชุดที่มีข้อมูลสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์ของ Pearson และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีอายุ 9-10 ปี อายุเฉลี่ย 9.74 ปี เพศหญิง ร้อยละ 52.4 เพศชาย ร้อยละ 47.6 นักเรียนไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 90.2 ในรอบปีที่ผ่านมา มีนักเรียนได้รับอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บในโรงเรียน 314 คน (81.6%) สถานที่เกิดอุบัติเหตุในโรงเรียน 3 ลำดับแรก ได้แก่ ในห้องเรียน (44.9%) บริเวณบันได (39.9%) และทางเดินในโรงเรียน (34.9%) ชนิดของการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ลำดับแรก คือ หกล้ม ลื่นล้ม (51.6%) รองลงมา คือ การชนปะทะ (49.3%) ลักษณะบาดแผลที่พบจากการบาดเจ็บในโรงเรียน ได้แก่ แผลถลอก (80.1%) และฟกช้ำ บวมโน (49.9%) หลังจากเกิดการบาดเจ็บ นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการปฐมพยาบาลที่ห้องพยาบาล (70.4%) ไปรักษาที่โรงพยาบาล คลินิก (18.2%) ช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด ได้แก่ พักกลางวัน (72.1%) และหลังเลิกเรียน (45.5%)

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนในระดับต่ำ ร้อยละ 15.79 ระดับปานกลาง ร้อยละ 31.58 และ สูง

ร้อยละ 52.63 นักเรียนมีความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในระดับต่ำ ร้อยละ 18.90 ระดับปานกลาง ร้อยละ 44.02 ระดับสูง ร้อยละ 37.08 นักเรียนมีทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม เชิงลบ ร้อยละ 7.42 ระดับปานกลาง ร้อยละ 49.28 และเชิงบวก ร้อยละ 43.30 นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อในการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มระดับปานกลาง ร้อยละ 70.33 และระดับสูง ร้อยละ 16.51 ได้รับแรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวหรือผู้ปกครอง และ เพื่อนในระดับต่ำ ร้อยละ 20.16 ระดับปานกลาง ร้อยละ 56.94 และระดับสูง ร้อยละ 22.96

3. ผลการศึกษปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

3.1 พฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ($r = 0.303$) ทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ($r = 0.280$) และปัจจัยเอื้อ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ($r = 0.171$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเสริม ได้แก่ แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวหรือผู้ปกครองและเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าความรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติฯ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตาราง 1)

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างปัจจัยที่ศึกษาทั้ง 5 ตัว (n = 418)

ปัจจัย	1	2	3	4	5
1. ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม	1.00				
2. ทักษะการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม	0.360**	1.00			
3. สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	0.590**	0.134**	1.00		
4. แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวหรือผู้ปกครอง และเพื่อน	-0.049	0.032	0.089	1.00	
5. พฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม	0.303**	0.280**	0.171**	0.08	1.00

** p < .01

3.2 ปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรม การป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม (Beta = 0.219) และทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัด

ตกหกล้ม (Beta = 0.186) และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (Beta = 0.112) ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ของพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตก หกล้ม ได้ร้อยละ 13.8 ($R^2 = 0.138$) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 2)

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอนในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตก หกล้มในโรงเรียนของนักเรียน (n = 418)

แหล่งความแปรปรวน	B	SEB	Beta	t	p-value
ค่าคงที่	43.418	3.420	-	12.659	.000
ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม	0.691	0.156	0.219	4.443	.000
ทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม	0.661	0.175	0.186	3.790	.000
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	0.463	0.191	0.112	2.421	.016

R = 0.371, $R^2 = 0.138$, p < .001

การอภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียนระดับสูง (52.63%) อาจเป็นเพราะโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีนโยบายดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยนักเรียนได้รับความรู้และการฝึกทักษะในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ-อุบัติเหตุจากครูตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) มีการอบรมตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียนและในห้องเรียนจากครูประจำชั้น การควบคุมกำกับจากครูขณะการเล่นในช่วงไม่งพลศึกษา มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น มีการจัดทำป้ายเตือนสัญลักษณ์ มีการจัดสถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกายกีฬาและนันทนาการที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและปลอดภัย ในช่วงไม่งพลศึกษาหรือวิชาการงานอาชีพครูผู้สอนจะให้ความรู้ในการป้องกันอุบัติเหตุและการบาดเจ็บและมีครูผู้สอนควบคุมดูแลตลอดเวลา

ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องนี้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 44.02 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) มีการบรรจุกลุ่มวิชาสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิตที่ให้ความรู้กับเด็กในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและพฤติกรรมเสี่ยงรวมถึงแนวคิดในการส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติฯ ในระดับปานกลาง (49.28%) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนและอยู่ภายใต้กฎระเบียบของโรงเรียนทำให้เด็กมีความเชื่อในการป้องกันอุบัติเหตุในเชิงบวก

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนนักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 70.33 ตอบว่าโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อในการป้องกันการพลัดตกหกล้มระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะกรมอนามัย กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช) ได้มีการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มี 10 องค์ประกอบโดยองค์ประกอบที่ 4 เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 2556)

ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เรื่องการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม และทัศนคติการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้ม ปัจจัยเอื้อได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน ได้ร้อยละ 13.8 ซึ่งไปตามสมมติฐานการวิจัยและสนับสนุน PRECEDE - PROCEED Model ที่อธิบายว่าปัจจัยนำเป็นปัจจัยพื้นฐานและก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม มีผลทั้งสนับสนุนและยับยั้งการแสดงพฤติกรรม สอดคล้องกับวิชชุตา มัคสิงห์ และคณะ (2559) ที่พบว่า ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพเด็กวัยเรียน ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้ ร้อยละ 11.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสมจิตนา คำพินิจ, จริยาวัตรคมพยัคฆ์ และวนิดา คุรงค์ฤทธิ์ชัย (2550) ที่พบว่าความรู้ช่วยเพิ่มพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน สอดคล้องกับวิชชุตา มัคสิงห์ และคณะ (2559) ที่พบว่าสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของเด็กวัยเรียน

แรงสนับสนุนจากครู ครอบครัวยหรือผู้ปกครองและเพื่อนไม่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันการ

บาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในโรงเรียน อาจเป็นเพราะว่าเด็กวัยเรียนชอบเล่นสนุกสนาน มีความเป็นตัวของตัวเอง (นิชรา เรื่องดารากานนท์และคณะ, 2551) เมื่ออยู่กับเพื่อนจะชวนกันเล่น สอดคล้องกับสติมา มาศผล (2552) ที่พบว่า การได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนจากครูไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บ (r = 0.147, p > .05) แต่การได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการบาดเจ็บ (r = 0.174, p < .05) อาจเป็นเพราะวัยรุ่นมีความสนิทสนมและสนใจเพื่อนมากกว่าใช้เวลาอยู่กับเพื่อนนานๆ และต้องการการยอมรับจากเพื่อน (กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต, 2546)

ข้อเสนอแนะ

ในการวางแผนงานป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียน ควรมีการจัดทำดังต่อไปนี้

1. ควรมีการจัดการให้ความรู้เรื่องการป้องกันการ

พลัดตกหกล้มแก่นักเรียน อบรมการเล่นกีฬาที่ปลอดภัย เพิ่มชั่วโมงและเนื้อหาการป้องกันการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และการมีการบันทึกสถิติข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บในโรงเรียน มาใช้เพื่อสร้างโปรแกรมการป้องกันให้กับนักเรียน

2. ควรจัดครูหรือเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและดูแลการเล่นของเด็ก ช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด เช่น ช่วงพักกลางวันหรือหลังเลิกเรียน เมื่อพบเด็กมีพฤติกรรมการเล่นที่ไม่ปลอดภัย ควรรีบตักเตือนทันที มีการจัดนักเรียนเป็นแกนนำด้านการป้องกันอุบัติเหตุให้รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องหรือเพื่อนช่วยเตือนเพื่อน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดมาตรการในการดูแลสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยในสถานที่ที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยๆ ได้แก่ ในห้องเรียน บนโดทางเดินในโรงเรียนและกำหนดแผนงานจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนเรื่องความปลอดภัย การป้องกันการบาดเจ็บและเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ (Near miss)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข, สำนักโรคไม่ติดต่อ. (2557). แนวทางการดำเนินงานป้องกันการบาดเจ็บโดยสถานบริการสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: อีโมชั่น อาร์ต.
- กระทรวงสาธารณสุข, สำนักกระบาดวิทยา. (2557). สรุปรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ประจำปี 2557. ค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR2014/aesr2557/Part%201/injury/under15.pdf>.
- กระทรวงสาธารณสุข, กรมสุขภาพจิต. (2546). คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย. (2556). คู่มือการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ขจรลดา เปาวรัตน์. (2542). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์), มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิษฐา เรืองดารกานนท์, ชาศรียา อีเรนตร, รวิวรรณ รุ่งไพลย์, ทิพย์วรรณ หรรษคุณาชัย และนิตยา คชภักดี. (2551). ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติก พับลิชชิง.
- นิตยา ไทยาภิรมย์. (2555). การสร้างเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียน. ใน พิมพ์ภรณ์ กลั่นกลิ่น.(บรรณาธิการ). *การสร้างสุขภาพเด็กทุกช่วงวัย* (หน้า 126-127). ขอนแก่น: คลังน่านาวิทย์.
- นุจรี ไชยมงคล, ยุณีพงศ์ จตุรวิทย์ และวนิดา ขวัญสำราญ. (2557). พฤติกรรมสุขภาพในเด็กวัยเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 22(3), 14-28.
- ประทุมมา ดวงจำปา. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื้อหาเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุและเจตคติต่อการป้องกันอุบัติเหตุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การประถมศึกษา), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชุดา มัคสิงห์, นอลีสา โต๊ะยูไล๊ะ และจิรกันต์ พันธุ์ฤทธิ์ดำ. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของเด็กวัยเรียนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(3), 65-76.
- สติมา มาศผล. (2552). พฤติกรรมการป้องกันการบาดเจ็บในโรงเรียนของนักเรียนชายโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลสาธารณสุข), มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมจิตนา คำพินิจ, จริยาวัตร คมพยัคฆ์ และวนิดา ดวงค์ฤทธิชัย. (2550). การพัฒนารูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุในนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนราชินี. *วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ*, 11(21), 1-15.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). *คู่มือการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพหุศักราช 2556*. ค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561, จาก <https://www.npu.ac.th/acad/file/1-3.pdf>.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี. (2558). *รายงานการบาดเจ็บ 19 สาเหตุ*. ปทุมธานี: ผู้แต่ง.
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2555). *การวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและสตรี พ.ศ.2554*. ค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2559, จาก http://www.unicef.org/thailand/tha/1046_UNICEF_FINAL_Final_low_res.pdf.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2551). *โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก: เด็กกับความปลอดภัย*. ค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2559, จาก <http://www.csip.org/csip/autopage/file/MonJanuary2007-11-35-24-SAFETY%20%20FOR%20THAI%20CHILDREN.pdf>.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2012). *National action plan for child injury prevention*. Retrieved June 30, 2016, from <http://www.cdc.gov/safecild/NAP/toc.html>.
- Danile, W. W. (1995). *Biostatistics; A foundation for analysis in the health sciences* (6th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.